

DE MUNTKLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

- 65 -

januari-februari-maart 2010

Ongewone stukken uit Bombay: de tola's van de Habib Bank Ltd

5 tola's van de Habib Bank Ltd, zd.

Vz: Leeuw met zwaard met op de achtergrond een zon, in het Gujarati: Habib Bank Ltd – 5 Tola's zuiver zilver.

Kz: In het Engels: HABIB BANK L^{TD}. – 5 TOLAS PURE SILVER FINE 999.
Zilver, Ø 38 mm, d. 6 mm, 58,64 g.

Tijdens de bijeenkomst op 17 oktober 2009 van de Oriental Numismatic Society,¹ de vereniging voor alle geïnteresseerden in Oosterse numismatiek, in het Geldmuseum te Utrecht, heeft een confrater mijn verzameling verrijkt met een interessant maar ook intrigerend zilverstuk.

Aan de hand van de inscriptie op het dikke zilveren stuk was duidelijk te lezen dat het om een private uitgifte ging van de Habib Bank Ltd, een Pakistaanse bank die opgericht werd in Bombay.²

Nochtans vertoonde het stuk de afbeelding van een leeuw met zwaard voor een zon, een bekend motief op de oude Perzische munten. Ging het hier over uitgeweken Perzen die in Bombay een bank opgericht hadden? Het was onmiddellijk de aanzet tot enig opzoekingswerk.

1841: een Khoja legt in Bombay de basis van een zakenimperium

Sinds de 18de eeuw was Bombay één van de grootste Indische handelssteden. Het was dan ook logisch dat deze stad een grote aantrekkingskracht op ondernemers uitoefende. In 1841 werd er een zakenbedrijf opgestart met de naam *Khoja Mithobhai*. Dit familiebedrijf handelde in metalen en andere handelswaren met binnen- en buitenlandse klanten.

Het Indische woord “*Khoja*” is afgeleid van het Perzisch “*Khawajah*” wat wil zeggen “een heer, een rijke of respectabele man, een vermogend handelaar.” De naam *Khoja* verwijst naar een etnisch-religieuze gemeenschap in Indië en Pakistan.³ Het betreft een kaste van Indische moslims die zich van het hindoeïsme tot de Islam bekeerde in de 14de eeuw onder invloed van de Perzische missionaris Hajji Saiyid Sadr-al-Din. Zij werden aanvaard als leden van de Nizari Ismaili sekte van de Shi'iten.

In de eerste helft van de 19de eeuw werden zij volgelingen van de Aga Khan.⁴ In diezelfde periode vestigden vele Khojas zich in Bombay. Een aantal Khojas aanvaardde de macht van de Aga Khan niet en dit leidde tot een breuk. Uiteindelijk bekeerden zij zich tot het Twelver Shi'isme. Haji Ghylamali Haji Ismail, een in Bombay geboren theoloog, die gekend is voor zijn in het Gujarati⁵ geschreven publicaties, bekeerde velen tot de Twelver Shi'isme. O.a. Muhammad Ali Jinnah, de stichter van Pakistan, en zijn zuster Fatima behoorden tot de Twelver Shi'a Khojas.

De Khojas hebben de reputatie van goede zakenlui te zijn met een vindingrijke en competitieve ingesteldheid. De Khojas zijn zeer actief in de handel van ivoor, hoorn, katoen, paarlemoeren, kruiden, haaienvinnen, meubilair, opium, en zijdehandel. Zij onderhouden intensief zakenrelaties met de Punjab, Sind, Calcutta, Sri Lanka, Myanmar, Singapore, China, Japan, met de havens in de Perzische Golf, Arabië, Oost-Afrika, Engeland, de Verenigde Staten en Australië.

Habib Ismail, de hervormer

In 1891 kreeg de tiener Habib Ismail de gelegenheid in het familiebedrijf aan de slag te gaan. Habib was ambitieus en wist zich op te werken. Er werd gezegd dat Habib het synoniem werd van “eerlijke handel”, eerlijkheid en geloofwaardigheid. Handelaars gaven hun geld in beheer en leenden bij geldtekort. Langzamerhand wist hij het bedrijf om te vormen tot een handelsbank.

Mohamedali Habib

Habib Ismail

De vier zonen van Habib Ismail gingen ook aan de slag in het bedrijf. Een van hen, Mohamedali Habib, vertoonde leiderschapskwaliteiten en had een visie. Hij speelde een belangrijke rol in de groei van het bedrijf.

Messing bankpenning van de Habib Bank Ltd Bombay, met nummer 117 (1941-1947)

Messing bankpenning van de Habib Bank Ltd (Pakistan), met nummer WMS 31

*De Habib Bank Plaza, Karachi
(Pakistan)*

Uiteindelijk werd in 1941 de *Habib Bank Limited* opgericht met een kapitaal van 25.000 rupees. De bank hanteerde conservatieve bankiersprincipes en beschikte steeds over voldoende liquide middelen. Dus enerzijds nam de bank weinig onnodige risico's en anderzijds opende zij in een periode van 7 jaar 38 filialen in Indië. In tegenstelling tot de andere banken, die zich meer lokaal organiseerden, werkte de Habib Bank op een nationale schaal.

Het hoofdkantoor van de Habib Bank werd in 1947 overgebracht naar Karachi, juist voor de oprichting van Pakistan in hetzelfde jaar. De bank werd de eerste commerciële bank van het nieuwe land. De bank werd genationaliseerd op 1 januari 1974. De bank is ondertussen de grootste bank van Pakistan, heeft 1450 filialen in Pakistan en 55 filialen in het buitenland w.o. België. In 2007 behaalde de bank nog een winst van 162,6 miljoen dollar.⁶

De Habib Bank Ltd, uitgever van eigen zilveren en gouden stukken

1 Tola van de Habib Bank Ltd, zd.

Vz: Perzische leeuw met zwaard met op de achtergrond een zon, in het Gujarati:
Habib Bank Ltd – 1 Tola zuiver goud.

Kz: In het Engels: HABIB BANK Ltd. – 1 TOLA PURE GOLD FINE 9950.
Goud, Ø 28,90 mm, 11,68 g.

Mohamedali Habib zag een opportuniteit door het uitgeven van eigen zilveren en gouden stukken, waarvan hij de garantie gaf dat deze zuiverder en zwaarder waren dan het vermelde gewicht. Vergelijkingen met andere stukken doorstonden de test en de naam Habib werd een kwaliteitsstandaard.

Dergelijke private bankuitgiften hebben zowel een numismatische als een intrinsieke waarde. In tegenstelling tot de gewone munten (en penningen), is de waarde van het metaal een belangrijke factor bij de bepaling van de waarde. Dergelijke stukken worden ook aangeduid met baar geld of *bullion money*. De indruk bestaat dat numismaten deze private uitgiften met minachting benaderen. Onterecht: vanuit historisch-economisch en kwalitatief oogpunt zijn deze stukken minstens even interessant als de officiële zilveren en gouden muntuitgiften. De auteur heeft bij zijn opzoeken kunnen vaststellen dat de oude tola's van de Habib Bank Ltd tegenwoordig een opmerkelijk hogere waarde hebben dan de resp. zilver- en goudprijzen.

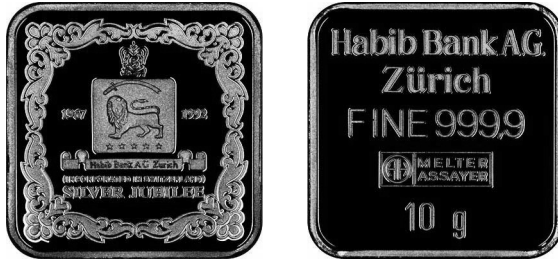
De *tola* is een oude gewichtseenheid in Azië. Bij de kolonisatie van Indië bepaalden de Engelsen dat een tola een gewicht had van 180 troy grains, dit is 11,663 gram. In Aden en Zanzibar had een tola een gewicht van 11,398 gram. De tola diende als gewichtseenheid voor het baar zilver en goud en is nog steeds in gebruik in Indië, Pakistan, Nepal, Bangladesh en Singapore.

De tola's van de Habib Bank Ltd vertonen een leeuw met zon op de achtergrond. Tijdens de regeerperiode van de Perzische shah Ismail II (1576-77) werd voor de eerste keer een vlag met leeuw en zon gebruikt.⁷ De leeuw en zon stelde de pijlers van de maatschappij voor: de staat en de godsdienst. De Safaviden baseerden zich voor deze voorstelling op mythologische verhalen zoals Shahnama, de verhalen van de profeten en andere Islamitische bronnen. De Sjah vervulde twee rollen: deze van koning en heilige. De dubbele rol werd geassocieerd met Jamshid, de mythische stichter van het oude Perzische koninkrijk, en Ali, de eerste Shi'ite Imam. Jamshid werd voorgesteld door de zon en Ali met de leeuw. Met de afzetting van Mohammad Reza Shah Pahlavi in 1979 werd de vlag met leeuw en zon-motief vervangen door een nieuwe vlag met een ander motief.

Gouden tola van de Habib Bank Ltd. Variant met gegolfde rand, zd (1965)

De meest voorkomende stukken van de Habib Bank Ltd zijn de zilveren 5-tola's, de gouden ¼, ½ en 1 tolastukken evenals de gouden guinea. De meeste gouden tola's hebben een gegolfde rand (ook *scalloped edge* genoemd). Voor een inventaris van deze stukken verwijs ik naar het boek van Michael Mitchiner "*Indian Tokens: Popular religious & Secular art from the ancient period to the Present day*" (1998).

Gouden plaquette ter gelegenheid van het zilveren jubileum van de Habib Bank AG Zurich (1967-1992), 10 g, zuiverheid 999,9 ‰

Eindnoten

1. Meer info: www.onsnumis.org
2. Bombay is afgeleid van de Portugese naam *Bom Bahia* of *Buon Bahia* (Goede Baai). In 1538 noemden zij het ook wel *Boa-vida* (het eiland van het goede leven). Sinds 1966 wordt Bombay officieel Mumbai genoemd.
3. Ondertussen zijn zij uitgeweken naar alle delen van de wereld, vnl. Oost-Afrika, Afghanistan, Iran, Centraal Azië, Europa en Noord-Amerika.
4. Aga Khan is de eretitel van de godsdienstige leider en imam van de Nizari-tak van het Ismailisme. Deze titel werd voor het eerst verleend in 1818 door de Perzische sjah Fath Ali aan Hasan Ali Sjah (1800-1881), de 46ste Ismaili-imam. De eerste Aga Khan werd ook als de bestuurder van de provincie Kirman aangesteld. In 1839 vertrok hij naar Indië, waar hij de Britten hielp tijdens de eerste Anglo-Afghaanse oorlog (1839-1842).
5. Het Gujarati is een Indo-Arische taal, ontstaan in de 12de eeuw v.C. en later beïnvloed door de Perzische cultuur, die oorspronkelijk in Gujarat (deelstaat van Indië die grenst aan Pakistan) werd gesproken, maar de taal wordt vanouds ook gesproken in andere deelstaten en gebieden in Pakistan.
6. www.habibbankltd.com
7. De voorstelling van de leeuw met zon was reeds in gebruik in de 12de eeuw en zou gebaseerd zijn op een astronomische en astrologische voorstelling. Zie: Shabbazi, A. Shapur, "Flags", *Encyclopedia Iranica*. Vol. 10 (2001).

Bibliografie

- Reginald E. Enthoven, *Kojah*, in: *The Tribes and Castes of Bombay*, Vol. 2, 1921, Bombay, Government Central Press, 218-230.
- James Prinsep, *Useful tables, forming an appendix to the Journal of the Asiatic Society: First part: Coins, weights and measures of British India*, (2nd ed.), 1840, Calcutta, Bishop's College Press.
- Michael Mitchiner, *Indian Tokens: Popular religious & Secular art from the ancient period to the Present day*, 1998, Sanderstead, Hawkins Publications.
- X, *Company History*, in folder v.d. HBZ Bank Ltd – South Africa, zd. (www.hbzbank.co.za)
- www.ismaili.net/histoire

Patrick Pasmans